

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Соболя Євгена Юрійовича на дисертацію Наконечної Ірини Володимирівни «Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції: питання теорії та практики», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Тест дисертаційного дослідження, реферат та наукові публікації Наконечної Ірини Володимирівни, зарахованих за темою дисертації є підставою для формування висновку про актуальність теми, за якою виконано дисертацію, належний ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вагоме значення для науки і практики, а також про вирішення в дисертації вагомих проблем теоретико-правових і практико-реалізаційних аспектів здійснення стратегічних і тактичних адміністративних дій суб'єктами забезпечення національної безпеки України щодо втілення, охорони, захисту й збереження її національних цінностей та інтересів в умовах перехідного періоду становлення європейською країною в асоційованому аспекті.

Про актуальність дослідження. Обрана до аналізу проблематика стосується глибокого вивчення проблемних аспектів ефективності адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції та пошуку оптимальних шляхів її вирішення. Зараз всі країни світу перебувають на початку вирішального десятиліття. Будуть визначені умови геополітичного змагання між великими державами. Дії, які

країни будуть вживати зараз, визначатимуть, чи буде цей період відомий як вік конфліктів і розбрату чи початок більш стабільного та процвітаючого майбутнього. Перед Україною стоять два стратегічних виклики. Перший полягає в тому, що між великими державами триває змагання за те, що буде далі. Однак, якщо Україна буде працювати спільно з тими, хто поділяє бачення вільного, відкритого, безпечного та процвітаючого світу це означає, що: основоположні принципи самовизначення, територіальної цілісності та політичної незалежності будуть поважатися, міжнародні інституції – зміцнені, країни – вільні у визначенні свого власного зовнішнього політичного вибору, інформація – вільно переміщеною, універсальні права людини – підтриманими, а глобальна економіка – працюватиме в рівних умовах і надаватиме можливості для всіх. Все це в сукупності дає змогу узагальнити, що дисертаційне дослідження проблематики теорії та практики реалізації механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції в адміністративно-правовому аспекті має перспективи до ґрунтовності вивчення.

Про обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Про високий рівень обґрунтованості основних положень дисертації свідчить, по-перше, значна кількість опрацьованих автором дисертації літературних джерел, які стосуються як теоретичного змісту, так і практичних аспектів досліджуваної проблематики. Полемізуючи з науковцями-юристами на сторінках дисертації, автор дисертації виводить власні висновки, рекомендації, узагальнення, які відображають вміння здобувача підбирати та застосовувати методи наукового пізнання.

Про наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації. Висвітлені автором положення дисертації мають вагомим загальнонаціональним значенням, що підтверджується актами про впровадження результатів дисертаційного дослідження, зокрема його положення використовуються у науково-дослідній сфері – як основа для

подальшого вивчення проблем адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права) та у навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права та адміністративного процесу», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, а також у контексті інших суміжних дисциплін (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного).

Про наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації. Пропозиціям автора, узагальненням та власним її міркуванням у контексті ведення наукової полеміки властивий високий ступінь обґрунтованості та відповідний рівень наукової новизни. Дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, що має предметне спрямування на розкриття організаційної структури та особливостей функціонування узгоджених за метою та цільовим призначенням елементів, необхідних для впровадження в нині чинну систему забезпечення національної безпеки України обов'язкових оптимізацій в контексті входження її у європейський об'єднаний простір забезпечення колективної безпеки та формування належної нормативно-інституційної бази для можливості самостійного захисту національних інтересів та цінностей. Їй притаманною є системність викладу та належне обґрунтування наведених наукових положень, висновків та рекомендацій, що є дійсно концептуальними для сфери теорії та практики адміністративного права.

Заслуговує на схвалення, пропоноване автором дисертації, визначення системи завдань забезпечення національної безпеки України у вияві таких, що пов'язані з реалізацією: (а) державної безпекової політики у внутрішньодержавному просторі (наприклад, викорінення корупції, мінімізація владного впливу олігархічних структур на прийняття та ефективність здійснення державно-політичних рішень; забезпечення неухильного дотримання принципів законності та верховенства права в

країні тощо); (б) державної безпекової політики у зовнішньополітичному просторі (наприклад, налагодження партнерських відносин у сфері колективної безпеки; розвиток співробітництва між сусідніми, європейськими та іншими державами з розвиненою економікою задля протидії російській агресії; формування іміджу країни та її ділової репутації як такої, що здатна чинити вплив на розвиток світової політики тощо); (в) євроінтеграційного курсу розвитку країни (наприклад, посилення інституційної спроможності щодо реалізації завдань та заходів Плану виконання Угоди про асоціацію, прискорення проголошених реформ у сфері національної безпеки та оборони; вирішення внутрішніх економічних проблем та розвиток науково-технологічного потенціалу задля становлення стратегічної привабливості в умовах інтеграції).

Також позитивно слід відгукнутись про авторське обґрунтування необхідності уведення у науковий обіг категорії «інструментарій забезпечення національної безпеки України» як правового концепту, який є більш принагідним для апелювання у межах адміністративно-правової галузі наукових знань щодо опису інструментальної складової діяльності уповноважених суб'єктів у цій сфері, що є доцільним з огляду на потребу уникнення плутанини між категоріями «інструменти забезпечення національної безпеки» та «інструменти діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки України».

Варто схвалити й узагальнення автора дисертації, що сутнісно-змістове розуміння контрольно-наглядових процедур забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції у вияві здійснення перевірок належності в реалізації охорони і захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань задля виявлення недоліків та припинення неправомірних/протиправних дій й притягнення винних осіб до відповідальності.

Автор дисертації дуже доречно й влучно узагальнила, що специфіка концепту «безпека» обумовлюється його сутнісним змістом, який поєднує

ознаки філософського, соціального, культурного та правового явища, що йому притаманні множинні елементи формування цілісної системи з внутрішніх та зовнішніх зв'язків. Далі автор акцентує увагу на тому, що за загальними основами розвитку очікується, що суспільство буде постійно прагнути до консенсусно прийнятих цінностей/імперативів (в тому числі щодо питань безпеки), адже усі природні індивідуальні потреби людини вимагають постійного та повного задоволення, що призводить до процесу їхньої інституціоналізації. І на кінець доходить висновку, що правопорядок і спокій як соціальні цінності відрізняються від безпеки, оскільки вони виникли як вторинні потреби у вже сформованих суспільствах.

Також схвального відгуку заслуговує обґрунтована автором дисертації позиція, що від того як керівництво країни сприймає безпеку, визначаються дії та спрямовуються зусилля задля збереження її цінностей, своєю чергою, юридичне закріплення таких намірів має вияв у програмних безпекових документах.

Доречним та належно обґрунтованим слід вбачати надане автором розуміння забезпечувальної функції держави та авторське визначення адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції з представленням його структури у такому вияві: (1) норми адміністративного законодавства, що визначають: (а) необхідність здійснення забезпечувальної діяльності у сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції, а також умови та підстави активізації реалізаційних, захисних, охоронних та підтримуючих заходів; (б) статус суб'єктів її здійснення, основні принципи їхньої діяльності; (в) сферу функціональності цього механізму та рамки життєустрою об'єктів забезпечення тощо; (2) адміністративно-правові відносини щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції; (3) суб'єкти забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції; (4) форми, методи та процедури забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції; (5) нормативно-правові засади реалізації

адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції.

Слід вказати, що автор дисертації навела достатньо аргументів стосовно пропонованих нею визначень концепту «національна безпека України» (зокрема у розумінні: «стану урегульованості суспільних відносин, пов'язаних з реалізацією системи активізованих механізмів втілення, охорони, захисту та збереження національних інтересів і цінностей України») та інших ключових категорій, які мають важливе значення для процесу пізнання правового концепту «адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції». Ґрунтовний підхід до аналітики зазначеного категоріального апарату, розробка пропозицій по його вдосконаленню сприяє науковому осмисленню проблематики адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції.

Цікавим та новим є висновок, наведений в дисертації, що адміністративно-правові відносини щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції виникають та функціонують у межах міжнародної та національної парадигм їхнього розвитку. Цей висновок є обґрунтованим, адже ці адміністративно-правові відносини породжені міжнародними правилами поведінки колективного співіснування держав, що мають вияв у адміністративних домовленостях.

Варто позитивно відгукнутись й про відзначення автором дисертації, що система суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є складним правовим утворенням, яке семантично може бути ототожнене переліком державних структур та організацій, а також сукупністю представників громадянського сектору на яких законодавчо покладено обов'язок здійснювати оборонні та безпекові заходи, адаптовані під вимоги, стандарти та правила ЄС.

Заслуговує схвалення висновок автора дисертації щодо того, що існує група загальних принципів, завдань та функцій діяльності правоохоронних

органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони (наприклад, принцип всебічної безпеки, пріоритету мирного вирішення спорів, взаєморозуміння, співпраці і діалогу; завдання – безперервний моніторинг безпекового середовища, вчасне реагування на ризики і загрози, належна взаємодія і координація; функції – аналітична, прогностична, нормотворча, контрольна) та окремо група таких, що стосуються виключно її формування (наприклад, принцип верховенства права, законності, прозорості; завдання – сформувати ефективну та практично дієву систему захисних механізмів щодо схоронності фундаментальних національних інтересів України; функції – координаційна, моніторингова, комунікаційна, контрольна) або реалізації (наприклад, принцип самостійності в аспекті прийняття відомчих рішень, колегіальності щодо вирішення спільних задач забезпечення національної безпеки, пріоритету прав та свобод людини і громадянина; завдання – виконання законодавчо визначених повноважень, які об'єктивують як самостійне вирішення окремих питань забезпечення національної безпеки, так і процес взаємодії між зацікавленими суб'єктами задля досягнення спільних цілей; функції – запобігання, вчасне виявлення, розкриття злочинів, а також вжиття заходів найбільш повної ліквідації наслідків протиправних посягань на визначену сферу суспільних відносин).

Цікавим є висновок автора про те, що попри більш детальне наукове обґрунтування вчення про форми та методи адміністративної діяльності уповноважених суб'єктів, для сфери забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції більш принагідним для апелювання є інститут інструментів їхньої діяльності. Автором детально обґрунтовано зазначену тезу наступним чином: європейське правове та наукове поле використовують категорію «інструменти» у контексті знаряддя для реалізації певного процесу; для опису явища, що чинить певний визначний вплив. Крім зазначеного, наводиться приклад, про те, що інструментами управління є стратегія, інформація, аналітична діяльність тощо. Своєю чергою,

інструментом забезпечення національної безпеки, наприклад, вважається мова чи оперативна і розвідувальна діяльність. Причому, на думку автора, вітчизняного аналога формам та методам адміністративної діяльності уповноваженого суб'єкта щодо реалізації його завдань або функцій немає. Тому нею запропоновано інструментарій забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції розуміти як зовнішній прояв (вольову дію чи свідому бездіяльність) реалізації законодавчо визначених можливостей суб'єктів її забезпечення, що здійснюється способами, обумовленими їхньою компетенцією (повноваженнями та сферою відання) у цій сфері. Це цікавий, новий висновок, який належно обґрунтований, і є свідченням авторського підходу до проблематики теми наукового дослідження, вміння подивитись на таку проблематику під нестандартним кутом зору. Наведене варто підтримати.

Новими та цікавими, такими, які варто підтримати, є запропоновані автором дисертації напрями оптимізації адміністративно-правового регулювання забезпечення національної безпеки як основи для побудови нової безпекової моделі функціонування України, а саме: (1) нормативний – як внесення змін та доповнень до низки базових нормативно-правових актів у цій сфері (Конституція України, Закони України «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про національну безпеку України» тощо), так і розробка та затвердження (введення в дію) нових актів законодавства (наприклад, Стратегія національної безпеки, План дій щодо захисту основних національних інтересів України як об'єктивізації намірів відстояти незалежність, суверенітет та територіальну цілісність, акти сприяння інтеграції національних меншин в громадянське суспільство тощо); (2) контрольно-наглядний – підвищення ефективності діяльності інституту демократичного цивільного контролю у цій сфері у тому числі щодо розподілу та використання бюджетних коштів, розвитку участі інститутів громадянського суспільства, впровадження нових інструментів, що сприяють ефективному контролю за станом безпекового середовища (наприклад,

електронні системи моніторингу) тощо; (3) інформаційно-координаційний – забезпечення підвищення рівня міжвідомчої координації між сектором безпеки та оборони, розробка та впровадження процедур узгодженої діяльності, напрямів та видів їхньої внутрішньоструктурної та зовнішньої взаємодії; (4) освітньо-культурний – підвищення рівня обізнаності громадян (впровадження системної та постійно здійснюваної інформаційно-просвітницької кампанії щодо інформаційної гігієни в Інтернеті, основ боротьби з тероризмом, інструментів участі у забезпеченні національної безпеки тощо); (5) підвищення рівня демократії – (а) забезпечення транспарентності національної безпеки, шляхом систематичного висвітлення інформації про дії та рішення суб'єктів сектору безпеки та оборони, що не підпадають під охоронну дію інформації з обмеженим доступом у формі звітів про використання коштів та ресурсів на виконання запланованих заходів та обслуговування їхньої функціональності. Також цей напрям передбачає оптимізацію процедур постійної та ситуативної взаємодії між сектором безпеки та оборони з усіма зацікавленими сторонами; (б) забезпечення інклюзивності національної безпеки, тобто створення умов для рівного доступу усіх (незалежно від етносу, гендера чи приналежності до окремих категорій осіб) до процесу прийняття державних рішень, гарантування рівного захисту та інформаційної просвіти у цій сфері, а також відсутності будь-яких упереджень щодо можливості таких осіб брати участь в реалізації безпеково-оборонних заходів та пост-конфліктному реформуванні.

У дисертації запропоновано та належним чином обґрунтовано значну кількість змін та доповнень до чинного адміністративного законодавства, норми якого регулюють адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції, що варто підтримати, оскільки це сприятиме підвищенню ефективності захищеності національної безпеки і оборони.

Високий ступінь новизни наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, кореспондується як з самим підходом автора дисертації до досліджуваної нею проблематики теми, так і з належним обґрунтуванням пропонованих автором дисертації розв'язків такої проблематики.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, повною мірою викладені в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано: статті в періодичних наукових фахових виданнях України – 17; наукові статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав – 4, з яких в зарубіжних наукових журналах, що індексуються міжнародними наукометричними базами Scopus та / або Web of science – 3; тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях – 10. Наведене свідчить про те, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертації пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Відповідно, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, повною мірою викладені в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові роботи, які були опубліковані, за матеріалами дисертаційного дослідження відповідають вимогам, які висуваються Наказом МОН України від 23 вересня 2019 року № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

Про академічну доброчесність. Автором дотримано вимоги академічної доброчесності повною мірою. Дисертація містить посилання на використані в її тексті джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень та відомостей. Надано повну інформацію про результати наукової діяльності й використані методики досліджень. В дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікацій та інших порушень академічної доброчесності.

Відгук про дисертацію позитивний. Дисертація відповідає вимогам, які висуваються до такого роду наукових праць – і щодо змісту, і щодо оформлення. Дисертація є самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, в якому повною мірою розкрита його тема, досягнута мета, яка перед нею висувалась, та вирішені всі задачі, які ставились перед дисертаційним дослідженням.

Попри позитивний відгук на дисертаційне дослідження, слід звернути увагу на наступні зауваження і дискусійні питання стосовно її положень.

1. Під час аналізу проблематики наукової розробленості проблеми забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції доцільно також було б звернути увагу на наукові напрацювання вчених, предметом широкого дослідження яких були міжнародно-правові питання становлення і розвитку європейської системи безпеки на даному етапі суспільно-політичного розвитку світових процесів та міждержавних взаємодій.

2. Попри намагання автора розкрити питання взаємозв'язку європейської інтеграції України та її безпеки, залишились не висвітленими проблеми, як приклад, європейської моделі миру чи системи «умиротвореного націоналізму».

3. У межах підрозділу 3.3 аналізуються звіти Рахункової палати за 2018-2021 роки на предмет проведення аудиторями Рахункової палати заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту). Однак не зрозуміло, чому автор не аналізувала більш актуальні дані, зокрема за 2022-2023 роки.

4. Авторка зазначає про відсутність Концепції державної етнонаціональної політики України чи законів та інших нормативно-правових актів аналогічного цільового призначення, що є досить спірним, адже нині функціональною є Концепція Державної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» на період до 2034 року.

5. Четвертому розділу роботи загалом бракує аналізу політичної акторності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин.

Втім, наведені вище зауваження і дискусійні питання стосовно положень дисертації, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Дисертація носить самостійний та творчий характер, має наукову та прикладну цінність. Наявність зауваження і дискусійні питання стосовно положень дисертації є свідченням того факту, що дисертація виконана на справді складу тему та містить власне бачення автора дисертації проблематики теорії та практики адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація Наконечної Ірини Володимирівни є самостійною кваліфікаційною науковою працею, виконана дисертантом особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених нею досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки адміністративного права. В дисертації отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, характеризуються новизною, достовірністю, достатньою повнотою їх викладення. Структура та зміст дисертації відповідають її назві.

Зміст реферату та наукових праць дисертанта, опублікованих за матеріалами дисертації, зарахованих за темою дисертації, відображають основні положення дисертаційного дослідження. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну працю і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень дослідження.

Дисертаційне дослідження виконано автором самостійно, з використанням останніх досягнень науки адміністративного права. Всі сформульовані в ньому положення й висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автором, таким чином, наукова і практична цінність дисертації є повністю обґрунтованою та доведеною. Дисертація поглиблює існуючі знання адміністративної науки і є суттєвим внеском до теорії адміністративного права.

На підставі вказано вище можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Наконечної Ірини Володимирівни «Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції: питання теорії та практики», подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а його автор – Наконечна Ірина Володимирівна за результатами публічного захисту дисертації заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

офіційний опонент –

**Ректор Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
доктор юридичних наук, професор**

Євген Соболев